

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**ВОЛИНСЬКИЙ
МАТЕМАТИЧНИЙ
ВІСНИК**

**СЕРІЯ
ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА**

Збірник наукових праць

Випуск 2 (11)

Рівне-2004

"Волинський математичний вісник. Серія прикладна математика" публікує результати досліджень з математичного моделювання і обчислювальних методів та суміжної проблематики в галузі математики, інформатики, механіки. Розрахований на наукових працівників, викладачів вузів, аспірантів та студентів старших курсів.

"Волинский математический вестник. Серия прикладная математика".
The "Volyn Mathematical Bulletin. Applied Mathematics Series".

Редакційна колегія

Барановський С.В. (<i>секретар</i>)	Ляшенко І.М.
Бейко І.В.	Мельник В.С.
Бомба А.Я. (<i>відповідальний редактор</i>)	Недашківський М.О.
Булавацький В.М.	Новіков О.М.
Бурак Я.Й.	Петрівський Б.П.
Власюк А.П.	Пономаренко Л.А.
Войтович М.М.	Пригорницький Д.О. (<i>технічний секретар</i>)
Гарашенко Ф.Г.	Савула Я.Г.
Гарбарчук В.І.	Свідзинський А.В.
Дейнека В.С.	Скопечкий В.В. (<i>головний редактор</i>)
Джунь Й.В.	Сяський А.О.
Каптан С.С. (<i>технічний секретар</i>)	Турбал Ю.В.
Кратко М.І.	Чикрій А.О.
Кузьменко А.П.	Шваб'юк В.І.
Кундрат М.М.	Янчук П.С.

Видається у Рівненському державному гуманітарному університеті при сприянні Інституту кібернетики ім. В.М.Глушкова НАН України, Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С.Підстригача НАН України, навчальних закладів та наукових товариств Волинського регіону. Друкується за ухвалою Вченої ради РДГУ (протокол №10 від 28.05.2004 р.).

Адреса редакції: 33028, Україна, м. Рівне, вул. Остафова, 31,
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра інформатики та прикладної математики, редакція ВМВ.
Тел.: 8(0362)260-444 . E-mail: vmv@rdgu.rv.ua

Зміст

<i>Наші вітання СКОПЕЦЬКОМУ ВАСИЛЮ ВАСИЛЬОВИЧУ</i>	5
Барановський С.В., Бомба А.Я., Скопецький В.В. Про асимптотичне наближення розв'язків одного класу нелінійних задач конвективної дифузії та моделювання процесів деформацій русла на ділянках планового розширення та повороту русла	7
Бомба А.Я., Кашитан С.С. Методи фіктивних ділянок та квазі-конформних відображень розв'язання нелінійних крайових задач в областях з вільними межами	17
Вальковський В.О., Соловей І.А. До проблеми оптимальної синхронної реалізації обчислень на клітинних автоматах	29
Власюк А.П., Мартинюк П.М. Фільтраційна консолідація неоднорідного масиву ґрунту в неізотермічних умовах з урахуванням впливу переносу солей	39
Возняк О.Г. Задача Коші для деяких вироджених параболічних рівнянь	54
Гайвась Б.І. Про вплив електроосмосу на двостороннє конвективне осушення пористого шару	74
Дейнека О.Ю. Періодичні розв'язки системи телеграфних рівнянь	86
Емець Є.М. Про еквівалентність задач цілочислового програмування та задач оптимізації на полірозміщеннях	91
✓ Емець О.О. Розв'язок безумовної задачі есклідової комбінаторної оптимізації на переставленнях з дробово-лінійною цільовою функцією	95
✓ Емець Ол-ра О. Одна задача комбінаторної оптимізації на переставленнях нечітких множин	101
Емець О.О., Черненко О.О. Математичне моделювання деяких економічних проблем задачами оптимізації на розміщеннях з дробово-лінійною функцією цілі	107
Зарівняк І.С. Імовірність критичного стану клеєних швів шарової пластини з початковими неправильностями	113
Климюк Ю.Є., Присяжнюк І.М. Моделювання процесів конвективно-дифузійного переносу у випадку многочленної залежності коефіцієнта дифузії від концентрації	121
Кузьменко А.П., Кузьменко В.М. Чисельно-аналітичний розв'язок просторових крайових задач з вільною межею для одного класу диференціальних рівнянь у частинних похідних	130

$$F^* = F(g^*) = \frac{2+3 \cdot 1 + 2 \cdot 3}{2+2 \cdot 1 + 3 \cdot 3} = \frac{11}{13}.$$

Висновки. Таким чином, в цій роботі розв'язана задача мінімізації на переставленнях дробово-лінійної функції. У перспективі цікавим було б дослідити можливість отримання розв'язку задачі мінімізації дробово-лінійної функції на розміщеннях, сполученнях та інших комбінаторних множинах за умови відсутності інших обмежень.

1. Емец О.А. Евклидовы комбинаторные множества и оптимизация на них. Новое в математическом программировании: Учеб. пособие. - Киев.: УМК ВО, 1992. - 92 с.
2. Стоян Ю.Г., Емец О.О. Теорія і методи евклідової комбінаторної оптимізації. - К.: Ін-т системн. досліджень освіти, 1993. - 188 с.
3. Емец О.О., Колечкіна Л.М., Недобачий С.І. Дослідження областей визначення задач евклідової комбінаторної оптимізації на переставних множинах. - Полтава: Полтавський державний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, ЧПКП "Легат", 1999. - 64 с.
4. Емец О.О., Колечкіна Л.М. Моделювання деяких прикладних задач оптимізаційними задачами з дробово-лінійною функцією цілі на переставленнях // Волинський математичний вісник. - Рівне: РДГУ. - 2000. - Вип. №7. - С.70-77.
5. Емец О.О., Колечкіна Л.М. Задача оптимізації на переставленнях з дробово-лінійною цільовою функцією: властивості множини допустимих розв'язків // Український математичний журнал. - 2000. - Т. 52, №12. - С. 1630 - 1640.
6. Емец О.А., Недобачий С.И., Колечкина Л.Н. Неприводимая система ограничений комбинаторного многогранника в дробно-линейной задаче оптимизации на перестановках // Дискретная математика. - 2001. - Т. 13, Вып. 1. - С. 110-118.
7. Емец О.А., Колечкина Л.Н. Решение задач оптимизации с дробно-линейными целевыми функциями и дополнительными линейными ограничениями на перестановках // Кибернетика и систем. анализ. - 2004. - №3. - С.30-43.

Полтавський університет споживчої кооперації України, Полтава

E-mail: slemets@e-mail.pl.ua

Надійшла 10.12.2004

Емец О.А. РЕШЕНИЕ БЕЗУСЛОВНОЙ ЗАДАЧИ ЕВКЛИДОВОЙ КОМБИНАТОРНОЙ ОПТИМИЗАЦИИ НА ПЕРЕСТАНОВКАХ С ДРОБНО-ЛИНЕЙНОЙ ЦЕЛЕВОЙ ФУНКЦИЕЙ // Получено аналитическое решение задачи оптимизации дробно-линейной функции, которая задана на множестве перестановок.

Yemets O.O. A SOLUTION OF UNCONDITIONAL EUCLIDEAN COMBINATORIAL PROBLEM ON PERMUTATIONS WITH A HOMOGRAPHIC OBJECTIVE FUNCTION // An analytical solution of the optimization problem of a homographic function given on a set of permutations was received.

УДК 519.85

Ємець Ол-ра О.

ОДНА ЗАДАЧА КОМБІНАТОРНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ НА
ПЕРЕСТАВЛЕННЯХ НЕЧІТКИХ МНОЖИН

Побудовано нову математичну модель однієї задачі упакування прямокутників як задачі комбінаторної оптимізації на множині переставлень, елементами якої є нечіткі множини.

Вступ. Розвиток комбінаторної оптимізації [1-15], необхідність врахування невизначеності даних, яка наявна при моделюванні явищ, складних об'єктів, систем, визначає актуальність побудови і дослідження математичних моделей на основі комбінаторних задач оптимізації, що враховують різні види невизначеності.

Задача, що розглядається у цій роботі, в детермінованій постановці досліджена в роботах [1, 2, 6]. Проблеми врахування невизначеності даних в таких задачах на основі положень інтервальної математики розглядались у [10, 12]. Цей підхід не завжди виправдовує себе, оскільки часто більш адекватним для опису невизначеності є апарат нечітких множин [15, 16]. У цій роботі, на прикладі однієї задачі упакування прямокутників, продемонструємо підхід до урахування такого роду невизначеностей шляхом побудови відповідних нових математичних моделей у вигляді комбінаторних оптимізаційних задач на переставленнях з використанням апарату нечітких множин.

Побудова математичної моделі. Нехай є деяка напівнескінчена (достатньо довга) смуга, яка розділена на смужки однакової ширини h . Задано ще p прямокутників однакової ширини h , довжини яких – $a_1, \dots, a_p$. Задача полягає у розміщенні прямокутників без накладань у смугі від її початку таким чином, щоб довжина зайнятої частини смуги була мінімально можливою.

Побудуємо математичну модель цієї задачі, вважаючи, що довжини прямокутників задаються нечіткими числами [16], тобто $a_i = \{(g_1 | \mu_1), \dots, (g_{q_i} | \mu_{q_i})\}$, де $\{g_1, \dots, g_{q_i}\}$ – носій нечіткої множини a_i , а $\{\mu_1, \dots, \mu_{q_i}\}$ – множина значень функції приналежності.

Очевидно, в оптимальному варіанті у кожній смужці можна розмістити від одного до $p - (m - 1) = p - m + 1$ прямокутників, де m – це кількість смужок, на яку розділено смугу (ціла частина частки від ділення ширини смуги на h). Позначимо $n = m(p - m + 1)$ та розглянемо $n - p$ прямокутників з шириною h та довжиною a_0 , де a_0 є нечітким числом вигляду $a_0 = \{(0 | 1)\}$ (тобто звичайним нулем).

Тоді можна вважати, що в кожній смужці розміщено рівно $p - m + 1$ прямокутників. Позначимо x_{ij} – нечітку довжину прямокутника, що знаходиться у i -ій смужці на j -ому від початку смуги місці, $i \in J_m$, $j \in J_{p-m+1}$ (тут і далі через J_m позначається множина перших m натуральних чисел).

Розглянемо вектор x вигляду:

$$x = (x_{11}, \dots, x_{1,p-m+1}, x_{21}, \dots, x_{2,p-m+1}, \dots, x_{i1}, \dots, x_{i,p-m+1}, \dots, x_{m1}, \dots, x_{m,p-m+1}).$$

Утворимо мультимножину $G = \{a_1, \dots, a_p, a_0, \dots, a_0\}$, в якій елемент a_0 зустрічається $n - p$ раз. Тоді вектор x можна розглядати як елемент множини $E_n(G)$ переставлень з елементів мультимножини G , тобто $x \in E_n(G)$. При цьому, кожному переставленню x відповідатиме певне розташування прямокутників у смугі і навпаки. Під сумою двох нечітких чисел $A = \{(a_1 | \mu_1^A), \dots, (a_k | \mu_k^A)\}$ і $B = \{(b_1 | \mu_1^B), \dots, (b_l | \mu_l^B)\}$ розумітимемо [16] нечітке число $A + B$, яке утворюється за допомогою побудови множини пар

$$\begin{aligned}\tilde{C} &= \left\{ \left(\tilde{c}_1 \mid \mu_1^{\tilde{C}} \right), \dots, \left(\tilde{c}_\eta \mid \mu_\eta^{\tilde{C}} \right) \right\} = \\ &= \left\{ \left(a_1 + b_1 \mid \min \left[\mu_1^A, \mu_1^B \right] \right), \dots, \left(a_1 + b_l \mid \min \left[\mu_1^A, \mu_l^B \right] \right), \right. \\ &\quad \left(a_2 + b_1 \mid \min \left[\mu_2^A, \mu_1^B \right] \right), \dots, \left(a_2 + b_l \mid \min \left[\mu_2^A, \mu_l^B \right] \right), \\ &\quad \dots, \\ &\quad \left. \left(a_k + b_1 \mid \min \left[\mu_k^A, \mu_1^B \right] \right), \dots, \left(a_k + b_l \mid \min \left[\mu_k^A, \mu_l^B \right] \right) \right\}.\end{aligned}$$

Перші елементи $\tilde{c}_1, \dots, \tilde{c}_\eta$, де $\eta = kl$, цих пар утворюють мультимножину $\tilde{C} = \{\tilde{c}_1, \dots, \tilde{c}_\eta\}$. Основа $S(\tilde{C})$ мультимножини $\tilde{C}$ ($S(\tilde{C}) = \{c_1, \dots, c_r\}$) є носієм нечіткого числа $A + B = \{(c_1 \mid \mu_1), \dots, (c_r \mid \mu_r)\}$. Значення функції приналежності знаходяться за правилом:

$$\mu_i = \max_{\forall i \in J_\eta: c_i = \tilde{c}_i} \left\{ \mu_i^{\tilde{C}}, i \in J_\eta \right\}.$$

Тобто, значення μ_i вибирається як максимальне серед чисел $\mu_i^{\tilde{C}}$, для яких $\tilde{c}_i = c_i$.

Під максимумом двох нечітких чисел A і B розумітимемо нечітке число $\max(A, B)$, яке утворюється побудовою з множини пар

$$\begin{aligned}\tilde{C} &= \left\{ \left(\tilde{c}_1 \mid \mu_1^{\tilde{C}} \right), \dots, \left(\tilde{c}_\eta \mid \mu_\eta^{\tilde{C}} \right) \right\} = \\ &= \left\{ \left(\max[a_1, b_1] \mid \min[\mu_1^A, \mu_1^B] \right), \dots, \left(\max[a_1, b_l] \mid \min[\mu_1^A, \mu_l^B] \right), \right. \\ &\quad \left(\max[a_2, b_1] \mid \min[\mu_2^A, \mu_1^B] \right), \dots, \left(\max[a_2, b_l] \mid \min[\mu_2^A, \mu_l^B] \right), \\ &\quad \dots, \\ &\quad \left. \left(\max[a_k, b_1] \mid \min[\mu_k^A, \mu_1^B] \right), \dots, \left(\max[a_k, b_l] \mid \min[\mu_k^A, \mu_l^B] \right) \right\},\end{aligned}$$

де основа $S(\tilde{C})$ мультимножини $\tilde{C}$ ($S(\tilde{C}) = \{c_1, \dots, c_r\}$) є носієм нечіткого числа $\max(A, B) = \{(c_1 \mid \mu_1), \dots, (c_r \mid \mu_r)\}$.

Під мінімумом двох нечітких чисел A і B будемо розуміти нечітке число $\min(A, B)$, яке утворюється побудовою з множини пар

$$\begin{aligned}\tilde{C} &= \left\{ \left(\tilde{c}_1 \mid \mu_1^{\tilde{C}} \right), \dots, \left(\tilde{c}_n \mid \mu_n^{\tilde{C}} \right) \right\} = \\ &= \left\{ \left(\min[a_1, b_1] \mid \min[\mu_1^A, \mu_1^B] \right), \dots, \left(\min[a_l, b_l] \mid \min[\mu_l^A, \mu_l^B] \right), \right. \\ &\quad \left(\min[a_2, b_1] \mid \min[\mu_2^A, \mu_1^B] \right), \dots, \left(\min[a_2, b_l] \mid \min[\mu_2^A, \mu_l^B] \right), \\ &\quad \dots, \\ &\quad \left. \left(\min[a_k, b_1] \mid \min[\mu_k^A, \mu_1^B] \right), \dots, \left(\min[a_k, b_l] \mid \min[\mu_k^A, \mu_l^B] \right) \right\},\end{aligned}$$

де основа $S(\tilde{C})$ мультимножини $\tilde{C}$ ($S(\tilde{C}) = \{c_1, \dots, c_r\}$) є носієм нечіткого числа $\min(A, B) = \{(c_1 \mid \mu_1), \dots, (c_r \mid \mu_r)\}$.

Використовуючи введені операції суми, знаходження максимуму і мінімуму, математичну модель сформульованої задачі упакування прямокутників представимо у вигляді: знайти

$$F^*(x^*) = \min_{x \in E_n(G)} \max_{1 \leq i \leq m} \sum_{j=1}^{p-m+1} x_{ij}; \quad x^* = \arg \min_{x \in E_n(G)} \max_{1 \leq i \leq m} \sum_{j=1}^{p-m+1} x_{ij}.$$

Висновки. Таким чином, у цій роботі побудована нова математична модель однієї задачі упакування прямокутників як задачі комбінаторної оптимізації на множині переставлень нечітких множин. У перспективі доцільно розробити апарат математичного моделювання з використанням інших комбінаторних конфігурацій з нечітких множин, а також розробити методи і алгоритми розв'язання відповідних модельних задач.

1. Емец О.А. Евклидовы комбинаторные множества и оптимизация на них. Новое в математическом программировании: Учеб. пособие. - Киев.: УМК ВО, 1992. - 92с.
2. Стоян Ю.Г., Емець О.О. Теорія і методи евклідової комбінаторної оптимізації. - К.: Ін-т системн. досліджень освіти, 1993. - 188 с.
3. Емец О.А. Об экстремальных свойствах недифференцируемых выпуклых функций на евклидовом множестве сочетаний с повторениями // Украинский

- математический журнал. - 1994. - Т.46, №6. - С. 680-691.
4. *Емец О.А.* Об оптимизации линейных и выпуклых функций на евклидовом комбинаторном множестве полиперестановок // Журнал вычислит. матем. и матем. физики - 1994. - Т. 34, №6. - С. 855-869.
  5. *Ємець О.О.* Теорія і методи комбінаторної оптимізації на евклідових множинах в геометричному проектуванні: Дис. ... докт. фіз.-мат. наук (01.05.01). Харків, 1996. - 242 с. /Міносвіти України, Харків. держав. ун-т радіоелектроніки. ДР№0596U000411.
  6. *Емец О.А., Емец Е.М., Колечкина Л.Н.* Использование метода отсечений при раскросе // Радиоэлектроника и информатика. - 1998. - № 3. - С. 114-117.
  7. *Ємець О.О., Колечкіна Л.М., Недобачій С.І.* Дослідження областей визначення задач евклідової комбінаторної оптимізації на переставних множинах. - Полтава: Полтавський державний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, ЧПКП "Легат", 1999. - 64 с.
  8. *Ємець О.О., Колечкіна Л.М., Недобачій С.І.* Дослідження областей визначення задач евклідової комбінаторної оптимізації на переставних множинах. Ч. 2. Про одну задачу оптимізації на переставленнях. - Полтава: Полтавський державний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, ЧПКП "Легат", 1999. - 32с.
  9. *Стоян Ю.Г., Ємець О.О., Ємець Є.М.* Множини полірозміщень в комбінаторній оптимізації // Доповіді НАНУ - 1999. - № 8. - С. 37-41.
  10. *Емец О.А., Евсеева Л.Г., Романова Н.Г.* Задача цветной упаковки прямоугольников с учетом погрешностей исходных данных и ее решение // Экономика и матем. методы. - 2000. -Т. 36, №3. - С. 149-152.
  11. *Ємець О.О., Ємець С.М.* Відсікання в лінійних частково комбінаторних задачах евклідової комбінаторної оптимізації // Доп. НАН України. - 2000. - №9. - С. 105-109.
  12. *Емец О.А., Евсеева Л.Г., Романова Н.Г.* Интервальная математическая модель комбинаторной задачи цветной упаковки прямоугольников // Кибернетика и системный анализ. - 2001. - №3. - С. 131 - 138.
  13. *Емец О.А., Колечкина Л.Н.* Решение задач оптимизации с дробно-линейными целевыми функциями и дополнительными линейными ограничениями на перестановках // Кибернетика и систем. анализ. - 2004. - №3. - С.30-43.
  14. *Емец О.А., Барболина Т.Н.* Решение задач евклидовой комбинаторной оптимизации методом построения лексикографической эквивалентности // Кибернетика и систем. анализ. - 2004. - №5. - С.115-125.
  15. *Емец О.А., Емец А.О.* Комбинаторное множество нечетких размещений // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції "Наука і освіта - 2004" (10-25 лютого 2004 року). Том 70. Математика. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. - С.42-43.
  16. *Котман А.* Введение в теорию нечетких множеств. - М.: Радио и связь, 1982. - 432 с.

Полтавський університет споживчої кооперації України, Полтава
E-mail: slemets@e-mail.pl.ua

Надійшла 10.12.2004

Емец А.О. ОДНА ЗАДАЧА КОМБИНАТОРНОЙ ОПТИМИЗАЦИИ НА ПЕРЕСТАНОВКАХ НЕЧЕТКИХ МНОЖЕСТВ // Построена новая математическая

модель одной задачи упаковки прямоугольников как задача комбинаторной оптимизации на множестве перестановок, элементами которой являются нечетные множества.

Yemets O.O. ONE COMBINATORIAL OPTIMIZATION PROBLEM ON PERMUTATIONS OF FUZZY SETS // *The new mathematical model of one problem of packing of rectangulars as a combinatorial optimization problem on permutations is constructed. Elements of set of permutations are fuzzy sets.*